Bihar Board Class 7 Sanskrit Solutions Chapter 5 प्रहेलिकाः

प्रश्न (2)
निम्नलिखितानां पदानाम् अर्थ वदत –

1. अपदः
2. तस्यादिः
3. ममाप्यस्ति
4. मूकः
5. कृष्णम्
6. घर्षणम्
7. मञ्जूषायाम्
8. दहत्याशु
9. रसवत्याम्

उत्तराणि-

1. अपदः = विना पैर वाला
2. तस्यादिः = उसका आरंभ
3. ममाप्यस्ति = मुझे भी है
4. मूकः = गूंगा
5. कृष्णम् = काली
6. घर्षणम् = रगड़ना
7. मञ्जूषायाम् = पेटी
8. दहत्याशु = शीघ्र जलती है
9. रसवत्याम् = रसोई में ।

प्रश्न (3)
स्वमातृभाषायाम् एका प्रहेलिकां वदत ।
तीन अक्षर का मेरा नाम
उलटा सीधा एक समान (कटक)

evidyarthi

लिखितः

प्रश्न (5)
निम्नलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तरम् एकपदेन लिखत

1. वयं काभ्यां पश्यामः ?
2. का भोजनं न करोति ?
3. कस्य आदौ अन्ते च 'न' भवति ?
4. मुखेन विना कः वदति ?
5. पत्रवाहक: किं वितरति ?
6. का फलं न खादति ?
7. घर्षणेन का दहति ?

उत्तराणि-

1. नेत्राभ्याम्
2. घटिका
3. नयनस्य
4. मुखेन
5. पत्रम्
6. घटिका
7. अग्निशलाका

प्रश्न (6)
मञ्जूषायाः उचितपदानि चित्वा वाक्यानि पूरयत –

(अन्तः, जीवामि, पादेन, पिबामि, कृष्णम, समय, पण्डितः)

1. साक्षरो न च । ....
2. न तस्यादिः न तस्य .... |
3. तिष्ठामि .... बको न पङ्कः ।
4. मौनन .... मुनिने .... ।
5. .... जलं क्वचित् ।
6. दिवस रात्री .... बोधयामि ।
7. मुखं .... वपुः क्षीणम् । ।

उत्तराणि-

1. साक्षरो न च पण्डितः ।
2. न तस्यादिः न तस्य अन्तः ।
3. तिष्ठामि पादेन बको न पङ्कः ।
4. मौनेन जीवामि मुनिर्न मूकः ।

https://www.evidyarthi.in/

5. न पिबामि जलं क्वचित् ।
6. चलामि दिवसे रात्रौ समयं बोधयामि ।
7. मुखं कृष्णम् वपुः क्षीणम् ।

प्रश्न (7)
विपरीतार्थकशब्दयोः सुमेलनं कुरुत

	अ			आ
(क)	इत:	–	(i)	न
(ख)	उपरि	–	(ii)	अन्त:
(ग)	आम्	–	(iii)	तत:
(घ)	आदि:	–	(iv)	अध:
(ङ)	मम	–	(v)	यदा-कदा
(च)	निरन्तरम्	–	(vi)	तव

उत्तराणि-
(क) – (iii)
(ख) – (iv)
(ग) – (i)
(घ) – (ii)
(ङ) – (vi)
(च) – (v)

प्रश्न (8)
उदाहरणानुसार रिक्तस्थानं पूरयत –

उत्तमपुरुषः – मध्यमपुरुषः
यथा –
वदामि – वदसि

1. जानामि – ....
2. पिबामि – ....
3. .... – वससि
4. .... – बोधयसि
5. खादामि – ....

उत्तराणि –

उत्तमपुरुष:			मध्यमपुरुष:
यथा -	वदामि	–	वदसि
(i)	जानामि	–	जानासि
(ii)	पिबामि	–	पिबसि
(iii)	बसामि	–	वससि
(iv)	बोधयामि		।सि
(v)	खादामि	–	खादसि

प्रश्न (9)
उदाहरणानुसारेण वचनपरिवर्तनं कुरुत –

प्रश्न (10)
वाक्यनिर्माणं कुरुत –

(देवः, वृक्षः, नयनम्, पत्रम्, चलामि, पठसि, खादति, फलम् ।)
उत्तराणि-

1. देवः – देवः सर्वव्यापी अस्ति ।
2. वृक्षः – वृक्षः हरितः अस्ति ।
3. नयनम् – तव नयनम् शोभनं वर्तते ।

4. पत्रम् – अहं पत्रं लिखामि ।
5. चलामि – अहं एकपादेन चलामि ।
6. पठसि – त्वं पुस्तकं पठसि ।
7. खादति – सीता फलं खादति ।
8. फलम् – अहं फलं खादामि ।

	एकवचनम्		द्विवचनम्
यथा	खादति	=	खादत:
(क)	चलामि	=	चलाव:
(ख)	लिखसि	=	लिखत:
(ग)	पठिष्यति	=	पठिष्यत:
(घ)	अस्ति	=	स्त:
(ङ)	दहति	=	दहत:
(च)	वसामि	=	वसाव:
(छ)	तिष्ठसि	=	तिष्ठत:

प्रश्न (11)
सत्यम्' 'असत्यम्' वा लिखत –
यथा वृक्षः फलं ददाति – सत्यम्

1. मत्स्याः तडागे निवसन्ति – सत्यम्
2. शिवः त्रिनेत्रधारी कथ्यते – सत्यम्
3. बकाः मत्स्यान् न खादन्ति – असत्य
4. घटिका समयं बोधयति – सत्यम्
5. अग्निशलका घर्षणेन दहति – सत्यम् ।

प्रश्न (12)
अधोलिखितानां पदानां सन्धिविच्छेदं कुरुत –

(दहत्याशु, कोऽयम्, नृपतिर्न, सेव्योऽस्मि, तस्यान्तः, तवाप्यस्ति)

उत्तराणि-

1. दहत्याशु = दहति + आशु
2. कोऽयम्कः + अयम् नृपतिर्न
3. नृपतिः + न सेव्योऽस्मि
4. सेव्यः + अस्मि तस्यान्तः
5. तस्य + अन्तः तवाप्यस्ति ।
6. तव + अपि + अस्ति ।

प्रश्न (13)
संस्कृते अनुवादं कुरुत –

1. कुन्तल विद्यालय कब (कदा) जाएगा?
2. शीला और रहीम कब आएँगे ?
3. वे लोग मिठाई खाएँगे ।।
4. मैं विद्यालय जाऊँगा ।
5. गर्मी में नदियाँ सूख जाएँगी ।
6. अब (इदानीम्) तुम क्या करोगे ?
7. हमलोग राजगीर जाएँगे ।।

उत्तराणि-

1. कुन्तलः विद्यालयं कदा गमिष्यति ?

https://www.evidyarthi.in/

2. शीला रहीमश्च कदा आगमिष्यतः ?
3. ते मिष्ठान्नं खादिष्यन्ति ।
4. अहं विद्यालयं गमिष्यामि ।
5. ग्रीष्मे नद्यः शुष्यन्ति ।।
6. इदानीं त्वं किं करिष्यसि ?
7. वयं राजगृहं गमिष्यामः ।

evidyarthi